

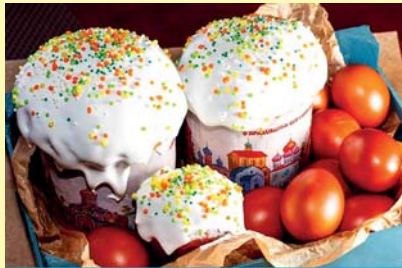

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
КВІТЕНЬ
Число 4 (196)
КИЇВ 2018

Видання товариства "Чернігівське земляцтво"

З Великднем, дорогі земляки!

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО ДОБРОВОЛЬЦЯ

День українського добровольця – свято, що відзначається в Україні 14 березня.

В цей день 2014 року перші 500 бійців-добровольців самооборони Майдану прибули на полігон Нові Петрівці для формування добровольчого батальйону.

Українська історія багата на приклади добровольства. Одним із перших його прикладів вважають сім відомих Запорозьких Січей – воєнізованих структур, які століттями боронили Україну.

Інший яскравий приклад – Український добровольчий легіон, або Українські січові стрільці (УСС) – українське національне військове формування в складі австро-угорської армії, сформоване з добровольців, які відгукнулися на заклик Головної Української Ради 6 серпня 1914 року та стояли під проводом бойової управи УСС.

Крім того, саме в 1914 році на західноукраїнських землях також розпочався і потужний волонтерський рух. Тоді місцеве населення одягало та годувало українських добровольців, надсилало на фронт так звані "любистки" – спеціальні посилки-пакунки.

До найновіших прикладів належать Революція гідності та початок війни на сході України. В ті дні тисячі звичайних українських громадян, кинувши власні

справи – навчання, роботу, бізнес, родини, – спочатку пішли на майдани, висловлюючи протест проти антидержавної політики тодішнього вищого керівництва країни, а потім зі зброєю в руках першими протистояли озброєній російській армії. Навесні 2014 року була зафіксована рекордна явка у військові комісаріати країни. Люди приходили самі, не чекаючи повістки. Інші – чоловіки та жінки – самоорганізувалися в батальйони та вирушили на Схід.

Саме завдяки добровольцям – їхній мужності, відданості національним інтересам і щирому патріотизму вдалося зупинити російського агресора, дати змогу мобілізувати сили в тилу й озброїти армію. Загалом у конфлікті на сході України брали участь майже 40 добровольчих батальйонів. Переважна більшість із них згодом перетворилася

на військові частини силових структур.

До лав добровольчих батальйонів пішли вихідці з багатьох областей України. Не стали виключенням і наші земляки-чернігівці.

Сумно, але за роки війни на сході України загинуло 232 добровольці, а 739 – тяжко поранено.

Цього року з нагоди Дня українського добровольця у сквері "Доброволець", що в Києві по вулиці Лисківській, за ініціативи голови правління громадської організації "Застава", активіста Менського відділення Чернігівського земляцтва Анатолія Соляника та участі представників земляцтва, волонтерів, добровольців, учасників бойових дій, а також небайдужих громадян проведено захід з шанування українських добровольців.

Слава Україні! Героям Слава!

Олексій ОРЕХОВИЧ

ВІТАЄМО!

Днями Українська спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) нагородила Ларису Моцар, керівника Сновського відділення нашого земляцтва, медаллю "За заслуги" II ступеня.

Яке прекрасне рідне слово! Воно – не світ, а всі світи.

Володимир СОСЮРА

У КВІТАНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

ФЕНЕНКО **Анатолій Іванович** – 85-ліття. Народився 23 квітня 1933 року в Прилуках. Працював завідувачем відділу виробництва молока і яловичини в науковому центрі Інституту механізації та електрифікації сільського господарства, нині – головний науковий співробітник ННЦ "ІМЕСГ" НААН України.

Доктор технічних наук, професор. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Автор понад 160 наукових праць, 4 монографій, 38 авторських свідоцтв та патентів.

Нагороджений орденом "Знак Пошани".

ТАРАСЕНКО **Олег Васильович** – 80-річчя. Народився 6 квітня 1938 року в місті Гуляйполе Запорізької області. (Батько родом з смт. Сосниця). Доктор технічних наук, голова правління садівничого товариства "Агро".

КОВАЛЬЧУК **Ольга Іллівна** – 80-річчя. Народилася 27 квітня 1938 року в с. Шлях Ілліча Носівського р-ну. Працювала начальником відділення штабу Міністерства внутрішніх справ України. Підполковник міліції у відставці. Ветеран праці.

СІРИЙ **Дмитро Терентійович** – 75-річчя. Народився 22 квітня 1943 року в с. Перелюк Корюківського р-ну. Доцент кафедри електротехніки і світлотехніки Національного авіаційного університету.

Кандидат технічних наук, доцент, старший науковий співробітник. Відмінник освіти України.

САФОНОВА **Ганна Іванівна** – 70-річчя. Народилася 15 квітня 1948 року в с. Рудківка Бобринського р-ну. Працює головним лікарем дитячої клінічної лікарні № 3 Солом'янського р-ну.

Заслужений лікар України. Нагороджена орденом Святої Анни III ступеня та рядом почесних грамот і подяк. Обиралася депутатом Солом'янської районної ради. Член Асоціації педіатрів України.

СОЛОВ'ЙОВА **Ольга Олександрівна** – 70-річчя. Народилася 20 квітня 1948 року в с. Шибириківка Чернігівського р-ну. Працювала головним спеціалістом Міністерства промислової політики України.

МИРИЛКО **Володимир Олександрович** – 65-річчя. Народився 2 квітня 1953 року в с. Вертівка Ніжинського р-ну. Старший слідчий прокуратури Києво-Святошинського р-ну м. Києва.

МАКОВІЙ **Віктор Іванович** – 65-річчя. Народився 4 квітня 1953 року в Новгород-Сіверську. Працює електромонтером служби виїзної бригади ЕТД-3 ПАТ "Київенерго" СВП "Теплові мережі".

РЕВА **Володимир Дмитрович** – 65-річчя. Народився 7 квітня 1953 року в с. Прачі Борзнянського р-ну. Працював заступником головного інженера КП "Київський метрополітен" СП "Дирекція будівництва метрополітену".

КОВАЛЕНКО **Микола Митрофанович** – 65-річчя. Народився 21 квітня 1953 року в с. Кудрівка Сосницького р-ну. Працює заступником директора Київського радіомеханічного коледжу, відмінник освіти України.

КОВАЛЬЧУК **Валентина Іванівна** – 65-річчя. Народилася 21 квітня 1953 року в с. Підлісне Козелецького р-ну. Працювала в Голосіївській РДА начальником відділу торгівлі. Нагороджена орденом "Знак Пошани" та іншими відзнаками.

ГАПОН **Василь Володимирович** – 65-річчя. Народився 25 квітня 1953 року в с. Леляки Варвинського р-ну. Приватний підприємець.

ПОНОМАРЕНКО **Віктор Андрійович** – 60-річчя. Народився 1 квітня 1958 року в м. Остер Козелецького р-ну. Працює в Національному музеї "Чорнобиль".

ВЕДМІДЬ **Лідія Михайлівна** – 60-річчя. Народилася 4 квітня 1958 року в с. Дніпровське Чернігівського р-ну. Працює завідувачем наукової бібліотеки в інституті садівництва НААН України.

КОБЗАР **Анатолій Федорович** – 60-річчя. Народився 8 квітня 1958 року на хуторі Рубіж Городнянського р-ну. Заслужений артист України, лауреат і дипломант низки Всеукраїнських конкурсів та фестивалів сучасної естрадної пісні. Побував з концертами у різних країнах.

МОРОЗ **Олександр Володимирович** – 60-річчя. Народився 8 квітня 1958 року в с. Авдівка Сосницького р-ну. Працював у банківській системі, в т.ч. начальником управління по нагляду за великими банками НБУ, у комерційних структурах на керівних посадах, нині – в енергокомпанії з виробництва електроенергії по зелену тарифу.

КОЛОМІЄЦЬ **Григорій Анатолійович** – 60-річчя. Народився 27 квітня 1958 року в с. Киїнка Чернігівського р-ну. Керуючий філією ПАТ "Кредипромбанк" у м. Києві.

ЛЕЩЕНКО **Володимир Віталійович** – 60-річчя. Народився 21 квітня 1958 року в Чернігові. Керівник першої приватної пенсійної консалтингової філії в м. Києві.

ЖАДЬКО **Лідія Петрівна** – 55-річчя. Народилася 3 квітня 1963 року в с. Заудайка Ічнянського р-ну. Чергова по станції "Вишневе" Києво-Святошинського р-ну Київської області.

Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

Червоно

1 березня 2018 року Корюківка відзначала трагічні події, які сталися у цьому місті під час Другої світової війни. Як і 75 років тому, падав сніг, так само зібралися люди на центральній площі міста, але вони прийшли вшанувати 6 700 закатованих, невинно убієнних, хто недожив, недолюбив, хто навіки залишився на згарищах 1 березня 1943 року.

падав сніг

Трагедія в Корюківці була наймасштабнішою і найкривавішою за всю історію війни не лише на теренах Радянського Союзу, але й усієї Європи. За кількістю спалених будинків і убитого мирного населення вона перевершила відомі у всьому світі французьке містечко Орадур-сюр-Глан, де есесівці знищили 642 жителів, чеське Лідіце, де убито 320 жителів, білоруську Хатинь – 152 жителі. Заграву над палаючим містом було видно за соток кілометрів, і ще тиждень вітер розносив околицями запах горілих тіл.

Після війни президент Франції генерал де Голль вирішив, що Орадур не слід відновлювати, він повинен залишитися пам'ятником жорстокості нацистської окупації. Нове село побудували поруч. Вже понад 70 років Орадур-сюр-Глан – містечко-привид, містечко-музей: вулиці з обгорілими будинками і димарями, що стирчать у небо, понівечені автівки, трамвайна колія... Час тут завмер, але не померла пам'ять.

На місці спаленого Лідіце у 1945 році була впорядкована пам'ятна земля з братською могилою, споруджені меморіал і музей. Між пам'ятною землею і новим селом, побудованим поруч, сьогодні квітне "Сад миру і дружби", де висаджено тисячі троянд. Нині в Лідіце проводяться виставки мистецтва, присвячені пам'яті жертв нацизму.

Білоруського села Хатинь зараз немає на жодній географічній карті, але воно стало символом трагедії білоруського народу. У 1969 році на місці спаленої разом з жителями Хатині споруджено меморіальний комп-

лекс в пам'ять про загиблих жителів Білорусі.

Я навела ці дані для того, щоб можна було порівняти з Корюківкою, і порівняння це не на нашу користь. Корюківку відбудували на кістках розстріляних і спалених містян: наймен-

шому хлопчику Колі Мойсеєнку було три місяці, найстаршій бабусі Єфросинії Юхимівні Доропій – 106. Вдалося встановити імена 1388 закатованих, решта 5612 жертв залишилася безіменними – так свідчить акт комісії про розслідування злочинів у Корюківці від 1944 року. І лише у 1977 році було встановлено меморіальний пам'ятник із граніту з офіційною назвою "На честь героїчного опору населення німецько-фашистським загарбникам", і ні слова про тотальне винищення. Біля підніжжя пам'ятника запалав вічний вогонь. Він горить і зараз, зігріваючи серця надією, що пам'ять не піде в небуття.

Корюківська трагедія довго, дуже довго замовчувалась, про неї знало вузьке коло фахівців-істориків, крає-

знавців, місцеві жителі та жителі навколишніх сіл. І до сьогодні в підручниках з історії немає жодного слова про найбільший злочин проти мирного населення під час Другої світової війни.

Нині вже не ведуться суперечки, хто винен: історія розставила все на свої місця, бо немає такої таємниці, яка не розкрилася хоча б через багато років. Непокоїть те, що на вшанування жертв прибуває дедалі менше людей. І цього року не приїхали ні перші особи області, ні столиці. І те, чи знайдуться врешті-решт кошти на спорудження Меморіалу пам'яті не лише місцевих жителів – жертв фашизму, а й усіх знищених гітлерівськими нацистами населених пунктів України, про що ухвалена відповідна постанова уряду ще у 2011 році.

Першого березня біля пам'ятника відбувся мітинг, грав військовий оркестр і стояли у варті солдати, до вічного вогню лягали квіти, священники і військові капелани відслужили заупокійну літію.

Делегати від Корюківського відділення Чернігівського земляцтва Ольга Сирова, Василь Розстальний і Валентина Гавриш поклали квіти, а потім вирушили до місця зачаткованого музейно-меморіального комплексу. Там нічого не змінилося відтоді, як п'ять років тому відбулося урочисте перепоховання останків, лише з'явилася нещодавно побудована капличка. І так само шумить засніжений ліс, висять на деревах прикрашені рушниками вицвілі на сонці фотографії жертв...

За християнським звичаєм на братській могилі невинно убієнних корюківчан було відправлено молебень, до підніжжя лягли гірлянди вінків і квіти, мирне небо розітнув залп військового салюту.

Цього року зусиллями депутата Верховної Ради Анатолія Євлахова та керівників місцевої влади, зокрема голови Корюківської об'єднаної громади Ратана Ахмедова, голови райдержадміністрації Олексія Мірошніченка була ухвалена постанова Верховної Ради України про визначення 1 березня Днем пам'яті, і в цей день вся Україна завмерла у хвилині мовчання, а на телевізійних екранах горіла свічка пам'яті, закликаючи не бути байдужими, не забувати...

Пам'ятаймо! Бо той, хто забуває своє минуле, приречений прожити його знову.

Ольга СИРОВА,
керівник Корюківського відділення
Фото
Володимира МЕНТІЯ

Пам'ятаємо

До Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав та 29-ї річниці виведення радянських військ із Афганістану ПАТ "Укрпошта" вшанувало пам'ять Олега Міхнюка, Героя України, нашого бойового побратима, випустивши поштовий конверт накладом 400 000 примірників.

Народився Олег Іванович 27 жовтня 1965 року в селищі Мала Дівиця Прилуцького району Чернігівської області. Українець. Закінчив середню школу в Малій Дівиці. У 1982–1983 роках навчався на радіотехнічному факультеті Київського політехнічного інституту. 29 жовтня 1983 року призваний на строкову військову службу у Збройні Сили СРСР. У 1984–1985 роках у складі Обмеженого контингенту радянських військ брав участь у бойових діях на території Республіки Афганістан. Був двічі поранений.

Взимку 2013–2014 років перебував на Майдані Незалежності у Києві, де став активним учасником Революції гідності. Був командиром 8-ї "афганської" сотні самооб-

рони Майдану, у складі якої були переважно ветерани афганської війни. Під час протистоянь отримав поранення від розриву гранати.

Будучи патріотом своєї країни, незважаючи на свій вік та інвалідність, не зміг залишитися осторонь подій по загрозі суверенітету і територіальній цілісності України в 2014 році.

Навесні 2014 року добровольцем вступив у 24-й батальйон територіальної оборони "Айдар".

20 серпня 2014 року під час боїв за визволення Луганська старший сержант О.І. Міхнюк загинув у результаті мінометного обстрілу.

Сергій КУДІН

Нові лауреати

Вечір відкрила легендарна пісня "Журба" у виконанні капели бандуристів імені Остапа Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм (художній керівник – заслужена артистка України Раїса Борщ, хормейстер – заслужений працівник культури України Микола Борщ).

Голова журі конкурсу, заслужений працівник культури України, письменник Михайло Ткач розповів про історію заснування премії та представив цьогорічних лауреатів. Ними стали: поетеса, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри мов і методики їх викладання Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка Олена Мамчич – за книгу поезій "Константа"; письменник Олег Гончаренко (м. Мелітополь Запорізька обл.) – за роман "Я прошу Вас – живіть!"; журналіст, письменник, заслужений журналіст України Микола Будлянський (м. Чернігів) – за краєзнавчі та художні твори про село, зокрема книгу "Час рікою пливе"; громадський діяч, меценат Олександр Сенчик (сmt Парафіївка Ічнянського р-ну) – за значну благодійну, патріотичну та культурницьку діяльність; артист-вокаліст Чернігівської обласної філармонії заслужений артист України Володи-

5 березня в рамках засідання клубу "Краєзнавець", саме у день народження відомого українського байкаря, видавця, громадського діяча Леоніда Глібова (1827–1893) відбулось урочисте вручення престижної відзнаки – обласної літературно-мистецької премії імені Леоніда Глібова лауреатам 2018 року.

мир Гришин – за активну концертну діяльність, популяризацію та високохудожнє виконання українських народних пісень.

Тепло та емоційно вітали відзначених премією імені Леоніда Глібова поет, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Дмитро Іванов, президент Міжнародної літературно-мистецької Академії України, письменник та журналіст Сергій Дзюба, директор літературно-меморіального музею Михайла Коцюбинського Ігор Коцюбинський.

Головний бібліотекар відділу наукової інформації та бібліографії Оксана Плаунова представила біобібліографічний покажчик "Леонід Іванович Глібов та Чернігівщина", що був підготовлений працівниками відділу.

Святковим подарунком всім присутнім стали українські пісні у чудовому виконанні заслуженого артиста України Володимира Гришина.

Захід супроводжувала книжково-ілюстративна виставка "Сузір'я зачарованої Десни", яку представила модератор заходу, завідувач відділу краєзнавства Ірина Каганова.

**Ірина КАГАНОВА,
Фото Олени ПОПОВИЧ**

За вікном зимовий день. У Коропі злегка сніжить, це додає святковості засніженим вулицям і скверам ошатного містечка. А у затишній читацькій залі Коропської районної бібліотеки панує справжня весна з квітами, щирими посмішками і гарним святковим настроєм.

І взимку квітнуть первоцвіти

Тут у дружньому колі зібралися творчі люди краю, члени районного творчого клубу "Первоцвіти Коропщини" з нагоди 80-річного ювілею краєзнавця Василя Ларіоновича Коструба та презентації його книги "Таємниці та історія одного з найдавніших поселень над Десною. Історія та сучасність села Радичів".

Ювілейні іменинники – поетеса Тамара Висоцька з Жернівок, композитор-аматор із Мизина Катерина Кулик. На святкову зустріч завітали і гості з Києва – голова громадської організації "Українська ініціатива" Юрій Косенко та заступник голови Коропського відділення земляцтва Антоніна Гавриленко.

В теплій родинній атмосфері Василь Коструб розповів про книгу, яка є вінцем титанічної праці краєзнавця, що тривала впродовж життя.

Від імені Чернігівського земляцтва Антоніна Гавриленко вручила Василю Ларіоновичу Подяку за збереження історичної спадщини Сіверського краю та подарувала книги ювілярам і районній бібліотеці.

Народний майстер Василь Перепадя подарував В. Кострубу солом'яний капелюх, Катерина Четверик, помічник-

консультант народного депутат України Анатолія Євлахова – квіти і щирі слова. Привітав іменинника і Сергій Семенов – заввідділом культури і туризму, і заступник голови райради Віктор Дворецький, і Світлана Милько – голова творчого клубу "Первоцвіти Коропщини". Схвилюваний і розчулений Василь Ларіонович подарував всім гостям свою книгу.

Надзвичайно цікавим і пізнавальним

був виступ Юрія Косенка, який познайомив земляків з життєвим і творчим шляхом письменника-журналіста Федора Дудка, учасника української визвольної боротьби 1917–1921 рр. уродженця села Шаболинів. Змістовна лекція супроводжувалась відеоматеріалами. Справжнім відкриттям для присутніх були його твори, збережені і перевидані "Українською ініціативою". На його честь нещодавно була відкрита меморіальна дошка на Будинку культури у с. Шаболинів.

Також відбулась презентація книг, виданих громадською організацією, які передані в дарунок бібліотеці.

На адресу ювілярів звучали і поетичні вітання. Свої вірші читали С. Милько, Л. Борисенко, В. Кирилюк, В. Михайленко, Л. Кожедуб, С. Матвієнко, Т. Кузьменко, гумористичне оповідання – В. Городня. Приємним сюрпризом був виступ ансамблю "Крилиці" із Сосниці, який виконує багато пісень Катерини Кулик, композитором і аранжувальником яких є В. Чернявський. Районний творчий клуб "Первоцвіти Коропщини" вже відзначив свій 15-річний ювілей. Творчий доробок клубу – понад 50 авторських книг. Це поетичні збірки, проза та книги з краєзнавства, альманахи. Кожна зустріч у творчому клубі – це свято душі, відкриття нових імен, щира радість за колег. Адже відбулися сотні зустрічей із шанувальниками творчості, школярами і творчою молоддю, виїзні засідання в районі і за його межами. Незабутні враження залишилися від поїздок у древній Мезин та мальовничу Свердловку, Нехаївку, Рихлівський монастир і Оболоння, у Мотронівку, Крупицький і Молчанський монастирі, Глухів, Путивль і Спаський ліс, Карильське.

"Провінції в літературі не буває" – це девіз "Первоцвітів", який найточніше передає прагнення душі до гармонії. Коропщині є чим пишатися, бо любов'ю до рідного краю, художнього слова, мистецтва об'єднані вчителі і журналісти, працівники культури, пенсіонери і молодь. Це вони пишуть історію сьогодення, пропускаючи через своє серце і душу біль і радість, відгукуються на всі події, гартують, плекають кожне слово, як діамант, щоб бути орієнтиром для сучасників і нащадків, підтримкою для тих, хто розгубився чи збайдужів у лабіринтах непростого життя. Наш невеличкий, але славний Короп – глибинка Поліського краю, а для нас – центр всесвіту, де шанують проникливе слово, де потужно звучить голос поезії і любові. обдарована Богом земля народжує справжніх митців.

**Антоніна ГАВРИЛЕНКО,
Любов БОРИСЕНКО**

Напередодні святкування міжнародного жіночого дня 8 березня разом з членом ветеранського відділення Михайлом Вертушківим і головою комітету сімей загиблих військовослужбовців в Афганістані Тетяною Ліскіною ми завітали в гості до мами Віктора Максименка – Марії Семенівни, жінки-героїні, на долю якої випало стільки випробувань. Втративши чоловіка, вона виростила та виховала чотирьох прекрасних дітей. І Віктор тому приклад.

Дуже зворушливою видалася зустріч з цією вже немолодою за віком, з підірваним здоров'ям, але мужньою жінкою.

Марія Семенівна до тонкощів пам'ятає цей важкий для неї період життя. Вона поділилася з нами своїми спогадами: "Коли раптово перестали йти листи від сина, я враз посивіла... А тількино дізналась про поранення – птахом полетіла до Ростова-на-Дону, де і рятувала синопчка своєю материнською любов'ю. Коли Віктор прийшов до тям, то першою, кого він побачив – була МАМА!".

Вона заново вчила його ходити й говорити, вчила не зневіритися в житті. Мама стала для Віктора його очима й руками і в подальшому, залишалася найпершою порадницею в житті.

У пам'яті Марії Семенівни назавжди закарбувалися слова сина, який говорив: "Я збирався вчитися, але Батьківщина призвала – і вперед! Одержимий, як і всі хлопці нашого покоління, ідеєю гуманізму, з гордістю крокував з автоматом по чужій землі. Тоді я не розумів, що з допомогою зброї щастя принести неможливо...".

На превеликий жаль, доля інколи змушує пройти через дуже важкі випробування. Так сталося і з Віктором...

У невимушеній домашній обстановці, за чашкою чаю, довгенько спілкувалися. В скромній київській квартирі Марії Семенівни все нагадує про сина. На видному місці – книга колишнього "афганця", полковника Володимира Красюка "Вспомним, товариш, мы Афганістан", в якій є розповідь і про її сина.

Марія Семенівна дістала фотоальбом і з трепетом розповідала історію

МАТИ героя

кожного фото. Вона згадувала про дитячі та юнацькі роки Віктора. Але найбільше, майже до сліз, на нас справили враження розповідь і фото, на якому повністю сліпий Віктор Максименко з прикутом до ліжка "афганцем" грають в шахи... Але, на жаль, невдовзі цей важко поранений солдат помер. Ось таким був справжній патріот і людина з великим ширим серцем – Віктор Максименко.

Марія Семенівна подарувала деякі особисті речі та фото Віктора для експозиції музею в Сновську, музею гімназії № 34 "Либідь" Києва, яка носить його ім'я і де розміщений цілий розділ, присвячений афганській війні.

Крім того, музею "Трагедія і доблесть Афгану. На чужих війнах", що розташований в меморіальному комплексі

"Національний музей історії Другої світової війни 1941–1945 рр.", який ми відвідали напередодні, вона передала на зберігання всі його нагороди, включаючи орден Червоної Зірки.

На вечорі пам'яті Віктора Максименка, що відбувся 16 лютого в гімназії № 34 "Либідь" імені Віктора Максименка, керівництво запевнило всіх присутніх, що педагогічний колектив закладу й надалі буде робити все можливе для підтримання священної традиції – карбування в свідомості прийдешніх поколінь пам'яті про бойові подвиги кращих синів і дочок України, які сповна виконали свій військовий обов'язок.

Марія Семенівна вдячна за пам'ять про сина, яка живе в гімназійних традиціях, справах, заходах, у серцях учнів та вчителів гімназії. Сьогодні вони пишуть вірші і твори про цю людину, яка є прикладом мужності та героїзму.

Спілкуючись з нами, Марія Семенівна була щиро зворушена і рада тому, що про неї не забувають, періодично відвідують та всіляко підтримують і допомагають. Крім того, вона висловила велику вдячність всім тим, хто причетний до збереження пам'яті про її сина: за те, що в місті Києві є гімназія його імені, а в Сновську на його честь названо вулицю, на якій вони проживали.

На завершення зустрічі, яка пройшла у щирій і теплій атмосфері, ми подякували Марії Семенівні за сина, громадянський подвиг якого надовго переживе його життєвий шлях і запевнили, що світла пам'ять про Віктора Максименка буде завжди жити в наших серцях.

Лариса МОЦАР

ПІСНЯ —

Славна наша Чернігівщина талановитими музикантами, рясно цвіте на духовній карті України першокласними голосами. І серед артистів, без яких не можна уявити сучасну поліфонію, заслужений артист України Анатолій Кобзар, котрий цієї квітневої пори відзначає своє 60-річчя, займає тільки йому притаманне заслужене місце.

ЙОГО ЛЮБОВ

Що таке нинішній естрадний бізнес, чому в епіцентрі всіх касових галасливих акцій завжди опиняються одні й ті ж імена, здебільшого такі обділені талантом, навчені потішати публіку не тільки фонограмами з студійними записами звуконаслідувань, а й всіма фрагментами розцяцькованого в гримерках тіла, недолугими мелодіями та неграмотними саморобними текстами?

Пригадуються печальні слова одного видатного митця про те, що шлях актриси на сцену лежить через спальню режисера. Тож і відбуваються стрімкі злети сумнівно обдарованих голосом дівуль та юнаків із гаманцем на різні фестивалі, а там уже сам тримайся як зможеш, тому часом наші естрадні "зірки" здатні освітити хіба що алькови мекенатів...

Про це зайшла мова з Анатолієм Федоровичем. Власне, відомий співак тільки ніяково усміхався та журно кивав головою: справді так, часом навіть володіючи унікальним голосом, не проб'єшся через чиновницькі заслони, бо не маєш ні міцних ліктів, ні заморських лакмусових папірців із профілями чужих президентів. Та все ж йому повезло завоювати своє місце в українському мистецькому світі – свідчення цього й успішні гастролі в рідній стороні, в США, Німеччині, Бельгії, Франції, Швейцарії, перемоги та призові місця на різних всеукраїнських фестивалях і конкурсах на кшталт "Пісенного вернісажу" чи "Кролевецьких рушників". А чи не промовистий факт любові до малої батьківщини – щорічний фестиваль-конкурс "Солов'їна родина" в Городні, де він є не лише почесним головою журі, а й автором заголовного гімну дійства, написаного на вірші Є. Гущина? Він митець органічний, а це

передбачає не лише володіння голосом, а й глибину душі.

А витоки відомого співака й композитора знаходяться в мальовничому хуторі Рубіж неподалік від Городні. Його рід споконвіку був прив'язаний до лісу. Батько Федір Петрович працював лісником, мати Марія Василівна теж трудилася поруч та так, що в післявоєнні роки за відновлення лісового господарства області була нагороджена орденом Трудо-

вого Червоного прапора. Двоє старших братів – Микола й Василь – перебралися до сусіднього Гомеля. А щодо пісні, то в роки дитинства Анатолія село українське ще співало, співало не тільки після третьої чарки. Були й достойні наставники – в рідній початковій школі ним стала рідна тітка Галина Петрівна Михеєнко, а коли почав ходити за п'ять кілометрів у сусіднє село Лемешівку, то й там знайшовся добрий вчитель Віктор Іванович Коваленко. Так – із участі в різних самодіяльних конкурсах – і почався шлях артиста на велику сцену.

Співав Анатолій і згодом, коли вчився в Чернігівському педінституті на фа-

культеті фізичного виховання (бо мав відмінні результати в легкій атлетіці та лижах, займаючи призові місця на обласних та районних змаганнях), співав під час служби в славному залізничному полку в Чернігові, при духовому оркестрі якого був вокально-інструментальний ансамбль "Голубий експрес" і з ним неодмінно виступав Анатолій Кобзар.

Осібну сторінку його творчої біографії складають роки навчання на вокальному факультеті Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського. Він потрапив у дбайливі руки легендарного співака, народного артиста України, професора Анатолія Мокренка. Великий патріот, володар унікального голосу Анатолій Юрійович надав голосу студента нового тембру звучання, навчив азам оперного співу. Але склалося так, що на оперну сцену він не пішов, ставши естрадним співаком. Бо, як сам говорить: "Душа більше тяжіла до пісні". Після завершення навчання почалася самостійна творча дорога нашого земляка, яка продовжується й нині.

Анатолій Кобзар веде активну творчу і гастрольно-концертну діяльність і дякує тим людям, хто підтримує його на життєвій та творчій дорозі. Одним із них є керівник Ічнянського відділення земляцтва Микола Вощевський. За останні три роки створив і з успіхом втілює у життя сольні програми "І для мене рідна ця земля", "Тобі, єдиній", "За далекими літами", "Ти – світ любові", "Пам'ять священна", "Невгасаючий вогонь безсмертя".

Словом, маємо напрочуд талановитого співака й творця музики з неповторним ліричним тембром виконання, з глибокою душею, що завжди палає вогнем любові до України. А що ще треба митцеві в розповні сил!

Леонід ГОРЛАЧ

Кожній людині – рано чи пізно – хочеться зануритися в глибини пам'яті, аби відчутти, що в швидкоплинній життєвості не все було марним, що в безпросвітку буднів були й свої світлини, які так чи інакше осяяли й твою душу на цілі роки. І тоді немично постають конкретні люди, що стали творцями твоєї долі, твоїх вчинків, і тоді ловиш себе на думці: так, навіть перед пам'яттю їхньою хочеться висповідатися, бо ніхто не знає, де в ту чи іншу мить витають їхні чисті душі, до кого пригортаються знову, кого приголублюють. І тоді з-поміж тих, хто став уже лише знаками пам'яті, неминуче постає Олесь Гончар.

СПОВІДАЛЬНЕ

Не маю монопольного права на його колишню приязнь – був бо одним із многості людей, котра тягнулася до нього впродовж десятиліть, відчувала всю титанічну силу духу, яка допомагала утриматися на ногах у одвічній боротьбі сил добра і зла, оберігала внутрішні праосновні чесноти від спокус суєти. Але те, що мав щастя спілкуватися з ним, дихати одним повітрям, дає мені право на сповідь...

Що Олесь Терентійович належить вічності ще за життя, нам, школярам кінця п'ятдесятих, було зрозуміло без зайвих пояснень. За нього говорили його чудові твори, зачитані до дірок у сільських чи міських книгозбірнях, хоча, признатися, їх було не так уже й багато – не вистачало паперу навіть на шкільні зошити і ми обписували бузиновим соком пожовклі газети. Він поб-

лижчав нам, філологам, на початку шістдесятих, коли над Україною заголубили перші обережні вітри свободи. У гамірливому й часом категоричному середовищі літературної студії Ніжинського пединституту, на засідання якої я ходив, ніби до великої церкви, бо там панував необмежений і розважливий розум тодішнього керівника Дмитра Наливайка, звучали голоси Євгена Гуцала, Володимира Мордяна та інших молодих словотворців, завжди на чільному місці стояв авторитет Олесь Гончара – як Майстра слова і як мужнього громадянина України, котрий розпалаював багаття національної гідності.

А затим, через роки, сталося так, що саме Олесь Терентійович відіграв у моїй творчій долі роль хрещеного батька...

Повернувшись із армії, якій віддав після закінчення вузу два роки, я все

частіше почав штурмувати різні періодичні видання, водночас працюючи в Ніжинській міськрайгазеті. В році 1965 вийшла й перша моя збірка "Сонце в зіницях". Якимось відважливим надіслати до "Вітчизни" поему "Лебеді". Йшлося там про безногого колишнього воїна, котрий змушений лагодити взуття людям, не маючи можливості самому носити взувачку, про його нелегкі роздуми про долю цілого покоління воїнів. І треба ж було так розпорядитися долі, що саме цю річ ніжний і людинолюбний завідувач журнальної поезії Захар Гончарук попросив прочитати члена редакції Олесь Гончар. Не знаю, про що говорили відомі майстри літератури, але одного дня листоноша принесла до моєї хати коротку телеграму: "Присимо приїхати Київ Спілку письменників. З вами хоче познайомитися Олесь Гончар. Загребельний, Петровський".

Де й подівся мій затяжний грип! Другого дня на повільному потязі вже рухався до Києва, подумки підганяючи тепловоза. А далі все було, як у сні. Зачарований особняк, куди заходив кілька разів до редакційних друзів, високі зводи приймальні побіля найвищою канішої зали, котру пізніше назвали "кабінетом Гончара", несподівано різкий голос напівзгорбленого П. Загребельного, тодішнього відповідального секретаря:

– А вам що тут треба?

Я оторопів, але швидко оговтався й простягнув йому телеграму:

– Та це ось прислали мені.

Суворий розпорядник спілчанського буття миттю пробіг очима по рядках і мовив протяжно:

– Так це до Гончара. Сидіть і ждіть, коли він з'явиться.

Я самотньо притулювався до каміна й закама'янів. Туди-сюди проходили незнайомі люди, в кожному з них хотілося

побачити як не живого класика, то хоча б його зброєносця.

І ось нарешті відчинилися двері й на порозі з'явився спокійний і ніби задивлений в себе Гончар. Я відразу ж упізнав його, бо бачив стільки портретів у книгах, хотів ступити назустріч – і не наважився. Була в ньому якась внутрішня сила – це зрозумів я вже набагато пізніше – котра змушувала співбесідника внутрішньо зібратися, настроїтися на щось небуденне, хоч сам він ніколи не показував своєї зверхності, не ставив людину на певну відстань від себе. Хтось представив мене, і Олесь Терентійович усміхнувся:

– Так ось ви який. Ну, заходьте, заходьте...

У затишному величезному кабінеті, подібного якому я ще й не бачив, розмова точилася недовго, але його господар якимось дивом устиг випитати в мене все: і з яких країв родом, і чи є батьки, і де вчився, і над чим працюю. А насамкінець мовив:

– Гадаю, вам треба подавати заяву до Спілки письменників. Прочитав вашу поему і впевнився в цьому.

Я підвівся й промимрив:

– Але ж я не знаю, як це зробити?

Гончар усміхнувся:

– Ну, для цього в нас сидить в кабінеті молодого автора досвідчений Микола Яровий, він вам усе розкаже. Їдьте, працюйте і не забувайте про письменницьку Спілку.

Я вилетів з кабінету буквально на крилах, і Женя Гуцало, котрий уже працював у "Літературній Україні", ледве впізнав мене, а, вислухавши мою плутану розповідь, наказав не відкладати справу в довгий ящик.

Того дня довелося мені займатися канцелярськими справами. М. Яровий спершу налякав добряче, показавши гору персональних справ на прийом, мовляв, доведеться почекаати, може, й кілька років, але телеграма та повідомлення про розмову з Олесем Терентійовичем швидко владнали справу. Залишилася була тиха й задушевна ночівля в Є. Гуцала, після якої вранці я вже тримав у руках рекомендації самого господаря та його сусіди Івана Драча, ще пізніше до них долучився мій добрий земляк Абрам Кацнельсон, і ось уже дрімотний поїзд вертає мене додому. Але вертався я вже іншою людиною – бо віз у пам'яті тепло самого Гончара, і воно зігрівало мене, змушувало дивитися на світ іншими очима.

Минуло не так багато часу, і на ту ж ніжинську вуличку та ж листоноша принесла ще одну столичну телеграму, яка повідомляла, що я став членом великої письменницької родини...

Мав Олесь Гончар ще одну рису характеру, котра виділяла його з літературного – та й не тільки – загалу. Знаю-

чи собі ціну, він, проте, ніколи не дозволяв нікому перетворюватися на підлабузника. Якимось у нелегкі часи, коли маланчуківці чорними круками вихорили над головою непоступливого Майстра, Олесь Терентійович несподівано попрахав мене:

– Леоніде, хотів би я побувати в вашому Ніжині. Там же один із найстаріших українських вузів, там Гоголь набирався сил. Домовтеся про зустріч.

І ось уже ми їдемо двома машинами з Києва. В головній Гончар, Олександр Сизоненко, Григорій Кіпніс і я – "щоб дорого показував". В другій Борис Олійник, актор-читець і Володимир П'янов та ще хтось четвертий. Їдемо собі без поспіху старовинним трактом, я прагну щось розповісти про історію рідних Сіверських країв, а один із подорожан все підштовхує мене й шепоче:

– Олесю Терентійовичу, дивіться, які собори в Козельці. А це ж Лемеші, звідки рід Розумовських. – Ще через десяток верст. – Дивіться, он молодичка на підводі їде. А вона ж і не знає, що в цю хвилину цією трасою в машині їде геніальний письменник Гончар.

І тоді нарешті Майстер різко повертається з переднього сидіння й каже з притиском:

– Ось перестаньте хоч тут дурне молоти, дивіться краще на землю.

Майстер улещувань насуплюється надовго, так і не зрозумівши нічого, а очі Гончара вбирають поля, переліски, білостінні хати моєї Чернігівщини, мов велике свято, яке дарує йому Україна.

На зустріч із опальним письменником зібралося, здавалося, півміста – всупереч офіційним критиканам, всупереч заборонам. Коли обидві автівки зупинилися в центрі міста, там вирував натовп ніжинців. Були, щоправда, посіянні й міліційні наряди – чи оберігати лад, чи стояти на сторожі влади. Гончар буквально засяяв, відчувши підтримку народу. На такому ж піднесеному рівні пройшла й зустріч, яка засвідчила: не дарма Олесь Терентійович закликав берегти "собори людських душ".

І ось вирушаємо додому. Я наважуюся на прохання:

– Олесю Терентійовичу, можна мені пересісти в другу машину?

Гончар зганяє з обличчя веселу посмішку.

– Вам що, набридло зі мною їхати?

– Та ні, після такої вечері хочеться покурити, а при вас же не можна.

Гончар розуміюче усміхається.

– Тоді скажіть, хай сідає до мене Борис Олійник.

Я миттю скористався пропозицією, рокіровка відбулася, і ми вириваємося з щирих обіймів ніжинців. Попереду неблизька дорога. Я спокійно покурював, випускаючи дим у прокрите віконце. І так аж до Києва. Обидві машини круто розвертаються біля письменницького будинку. З першої вибирається Олійник і, побачивши мене, кидає сердито:

– Свиня ти, не дав і покурити.

Лише тоді я зрозумів, як велосо затятому курильщику Борису Олійнику в першій машині цілих добрих півтори сотні кілометрів...

Бачив я Олесю Гончара й суворим та неприступливим – це тоді, коли визначного лідера Спілки усували з посади маланчуківці, коли під високими стінами літературної світлиці чадили злі нашіптування недолугих словотворців, ладних служити самому чорту, аби залишитися на поверхні, коли багато літлідерів таврували так званих письменників-відступників на керівних зібраннях, прискорюючи їх арешти. Бачив і усміхненим – коли радів він чимось успіхові, або просто вітався з рядовими літераторами. І завжди він був сам собою, бо не міг бути іншим.

Він був самим собою навіть у той день, коли Україна прощалася з ним. Немилосердний дощ обсікав тоді й мое схололе обличчя, але, навіть коли б того прощального дня сяяло високе сонце, воно все одно не пробилось б крізь сірий дощ, котрий клубочився й клубочився в мої осиротілій душі.

Т Р І У М Ф

Наш земляк Ігор Рептюх на зимових паролімпійських іграх у Пхьончхані завоював три медалі – золоту, срібну і бронзову.

В перший день змагань виборов бронзову медаль у біатлонному спринті – 7,5 кілометрів.

Наступний старт випав на третій день змагань. То були найважчі перегони. Стрімкі зміни погоди завадили підготувати трасу належним чином. Лижі ковзали в "каші" з води і льоду. Спортсменів випробували пориви вітру й різкі зміни температури. Прийти першим за таких екстремальних умов – то справжній подвиг!

А наступного дня – новий старт. Ігор зумів зібрати силу і волю для нової перемоги. В перегонах на 12,5 кілометрів він прийшов першим, але отримав срібну медаль. Наш земляк налаштувався на перемогу, але довелося боротися з досвідченими спортсменами. Після вогневого рубежу Ігор програвав 10 секунд. Доклавши неймовірних зусиль, все ж зумів вирватись вперед. Це було так важко, що мужній спортсмен упав, перетнувши фінішну лінію. Все ж золота медаль дісталася його супернику із Франції, бо в змаганнях паролімпійців беруться до уваги додаткові категорії.

Срібну медаль Ігор Рептюх отримав і на попередній паролімпіаді. І це символічно, бо він родом із Срібнянського району. Мала батьківщина "запрограмувала" срібні відзнаки, цього разу після "золота". У його рідному селі Гурбинцях, після тріумфу земляка, вся молодь вирішила стати на лижі.

Народився Ігор у багатодітній родині. Він – наймолодший у сім'ї, у нього є дві сестри та брат. Улюблені предмети були фізкультура й історія. У сьомому класі потрапив до шкільної команди легкоатлетів та виграв крос. У 14 років хлопцеві запропонували переїхати до Чернігова та займатися спортом професійно. Спочатку Ігор займався легкою атлетикою та плаванням, а вже потім переключився на біатлон та лижні гонки. У сезоні 2016–2017 років став володарем Великого кришталевого глобуса в загальному заліку Кубка світу з лижних перегонів.

На паролімпіаді у Пхьончхані виступав і Дмитро Суярко. В біатлон-перегонах на 7,5 кілометрів він був шостим. Спортсмен родом із села Вертіївка, Ніжинського району. Минулого року земляки присвоїли йому титул "Гордість району".

Ігорю Рептюху 23 роки, а Дмитру Суярку – 22. Ми зичимо героям спорту переможних виступів і вболіваємо за них всією душею. Попереду у хлопців багато змагань.

Валентина ШЕСТОПАЛОВА

Призабута історія – сільським громадам

У рік 95-річчя створення Чернігівського району, за сприяння Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (м. Київ), реалізує краєзнавчий проект – цифрову статтю та фото з чернігівських газет за 1918–1941 рр.

Через певні обставини у наш час у сільських громадах нині мало що знають про життя в селах у довоєнний період. Але ж саме в той час поступово змінювався вигляд наших сіл, у побут людей входило багато чого нового. Саме це і фіксувалося на шпальтах газет в статтях та замітках тодішніх журналістів, місцевих дописувачів.

Із довоєнними газетами я почав працювати при підготовці до друку збірників з історії Седнева, Шестовиці, Дніпровського та Пакуля.

Також ці матеріали зібрані про Старий Білоус та Ведильці. Звичайно, що наявність поширеної інформації в літописах громад про довоєнний період сіл тільки збагачує наші знання з місцевої історії та її розуміння в сучасному контексті.

Цікавими є матеріали про перші демонстрації фільмів у селах Піски (1919 р.) та Рудка (1929 р.). Світлини з зображенням наших земляків почали розміщувати в газетах з 1926 року – спочатку у вигляді малюнка, а вже з початком 30-х років друкуються фото.

Протягом останніх місяців напрацьовані фотокопії газетних статей презентував та передав сільським громадам під час зустрічей у селах.

Процес вивчення старих газет триває. Маю домовленості з іншими сільськими громадами щодо проведення презентації матеріалів.

Андрій КУРДАНОВ

На початку змагання учасників та присутніх привітав переможець Всеукраїнського конкурсу двійників Тараса Шевченка у 2013 році Станіслав Новак.

З вітальним словом звернулись заступник голови Чернігівської районної державної адміністрації Андрій Курданов та проректор з виховної роботи університету Анатолій Тимошенко.

Капітан команди-переможця І чемпіонату "Плюс на мінус" передав перехідний кубок Товариства "Чернігівське земляцтво" голові молодіжного відділення Валерію Демченку. У свою чергу, керівник молодіжного відділення нагородив переможців чемпіонату-2017 Почесною грамотою Товариства "Чернігівське земляцтво" у м. Києві та книгою Леоніда Горлача про братів Проценків.

На змагання прибули шість команд Чернігівського району: "Плюс на мінус" Количівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, "Драйв" Гончарівської гімназії, "КРОКС" Михайло-Коцюбинської гімназії, "Олімп" Трисвятськослобідської ЗОШ І-ІІІ ступенів, "Патріоти" Пакульської ЗОШ І-ІІІ ступенів та "Торнадо" Редьківського НВК.

До складу журі увійшли: завідувач сектору у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської РДА Олександр Чаус, начальник відділу освіти Чернігівської РДА Тетяна Маханькова та начальник відділу культури Чернігівської РДА Тетяна Мірошніченко, директор КПНЗ "Будинок школяра" Світлана Коханевич, начальник факультету заочно-контрактного навчання та підвищення кваліфікації працівників Академії державної пенітенціарної служби, підполковник внутрішньої служби Олена Низовець.

Разом із журі за перебігом змагання спостерігали: радник голови Чернігівської обласної ради Дмитро Никоненко заступник голови Чернігівської районної державної адміністрації Андрій Курданов;

ЩО? ДЕ? КОЛИ?

У приміщенні Національного університету "Чернігівський колегіум" ім. Т.Г. Шевченка відбувся ІІ чемпіонат Чернігівського району серед учнівської молоді з інтелектуальної гри "Що? Де? Коли?".

проректор з виховної роботи Національного університету "Чернігівський колегіум" Анатолій Тимошенко; голова молодіжного відділення Товариства "Чернігівське земляцтво" в місті Києві Валерій Демченко; заступник командира будівельно-відновлювальної роти з морально-психологічного забезпечення 8-го навчального центру державної спеціальної служби транспорту Богдан Джигун; голова ради громадської організації Товариства ветеранів розвідки військово-морського флоту Олександр Мармашов.

Гра виявилась напрощуд насиченою, цікавою і змістовною.

Кожен учасник чемпіонату отримав Подяки від Товариства "Чернігівське земляцтво".

Перемогу виборила команда "Плюс на мінус", яка отримала омріяний Кубок та Почесну грамоту Товариства "Чернігівське земляцтво", а також інші цінні подарунки від організаторів заходу.

Перехідний кубок ІІ чемпіонату Чернігівського району серед учнівської молоді, вручений головою молодіжного відділення нашого земляцтва Валерієм Демченком, попрямував знову до Количівки.

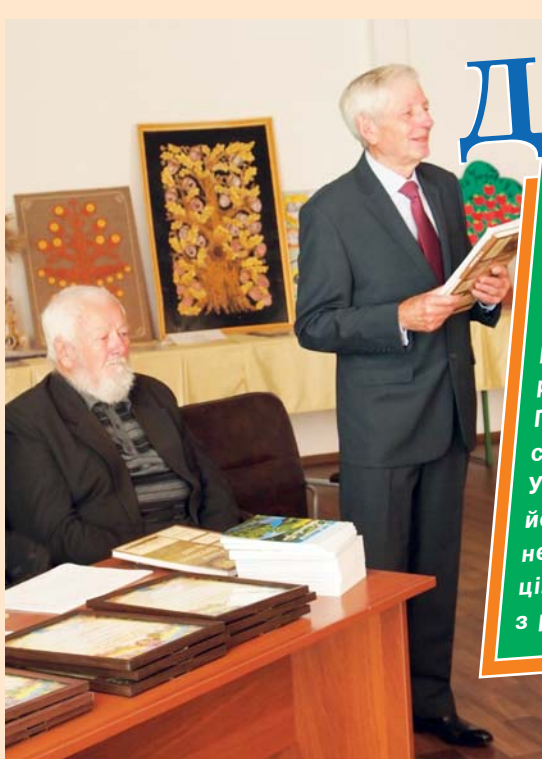
Команда "КРОКС", яка посіла ІІ місце, була нагороджена Почесною грамотою та подарунками Товариства "Чернігівське земляцтво", подарунками від заступника директора ТОВ "ЗОТІК" Павла Рижка, заступника голови Чернігівської ОДА Наталії Романової, депутата обласної ради Ігоря Базалінського, заступника голови Чернігівської РДА Андрія Курданова.

За зайняту третю сходинку нагороди від Товариства "Чернігівське земляцтво", заступника голови Чернігівської райради Володимира Поліщука, директора Департаменту сім'ї, молоді та спорту Чернігівської ОДА Ніни Лемеш, директора державного підприємства "Чернігівське лісове господарство" Юрія Ревка отримала команда "Олімп".

За активну участь у грі подарунки від директора державного підприємства "Чернігіврайагролісгосп" Дениса Усикова, директора державного підприємства "Чернігівське лісове господарство" Юрія Ревка отримала команда "Патріоти", від голови правління ПАТ "Чернігівобленерго" Володимира Ткача – команда "Торнадо", від лауреата Національної премії ім. Т.Г. Шевченка, голови Національної спілки художників України Володимира Чепелика – команда "Драйв".

**Ольга ЖАДЬКО,
фото Віктора КОШМАЛА
та Дмитра НИКОНЕНКА**

Далекосхідна

Серед цілої низки публіцистичних родоводів, що з'явилися останнім часом окремими виданнями, увагу привернула книга Сергія Кречотня "Переселення на Амур". І в першу чергу тому, що дана розповідь торкається не його безпосереднього роду, а багатющої на події, в тому числі й трагічні, історії родини вихідця з Чернігівщини, рідного брата прадіда автора Петра Микитовича Кречотня, котрий у другій половині XIX століття волею долі опинився серед перших переселенців з України на Далекий Схід, а точніше в Приморський край, де його родина з 9 осіб внаслідок неймовірної трудової звитяги не лише надійно прижилася на нових, ніким не освоєних, цілих землях, а й стала основою потужної династії, яка з роками чисельністю набагато перевершила три сотні.

ЕПОПЕЯ

На початку 1884 року Чернігівській губернії випала честь сформувати одну з перших партій переселенців з України. До її складу входило 126 родин, що загалом нараховували 794 особи. Це були жителі Сосницького, Суражського та Чернігівського повітів. Збірним пунктом перед відправленням людей до Одеського морського порту призначили повітове місто Ніжин – значний вузловий залізничний центр, що зв'язував Чернігівщину з півднем України та чорноморськими портами. Позаяк склад від'їжджаючих був посімейний, то глава родини в такому випадку без будь-яких заперечень ставав старшим з усіх питань переселення. На нього, як на керівника сімейного осередку, були виписані відповідні документи.

Тож 52-річний Петро Микитович Кречотень із вісьмома членами своєї родини ніби мало чим вирізнявся з-поміж всього загалу переселенців. А проте його життя також було означене певними особливостями та мотивами від'їзду. Насамперед неабияк важило те, що він народився ще за кріпосного права. Більше того, із-за непокори та впертості його, незлобливого й розважливого характером, батька Микиту Івановича з сім'єю в 1845 році власник села Ріпки поміщик Бакуринський обміняв на мисливського хорта в олександрівського поміщика Лисенка. Тож тепер він сам особисто мав вирішувати долю своєї родини. Тому й зважився на добровільне вербування в пошуках кращої долі вже аж на Далекому Сході. Не лякало навіть те, що це вже був другий його переїзд. Але куди подінешся?! Адже тут не випадало жодного

шансу вибитися в люди ні йому самому, ні його дітям. Не зупинило й те, що на момент від'їзду в його старшого сина Євстафія та невістки Єфросинії син Федько був лиш півмісячним грудним малюком, а власний наймолодший син Семен та наймолодша донька Уляна фактично залишалися ще підлітками.

Відбуття з Ніжина поїздом та з Одеси пароплавом запамятали для всіх насамперед багатолюдними проводами та щирістю почуттів.

А проте все склалося навіть краще, ніж гадалося та буває в таких випадках. А вже на сорок п'яту добу морської подорожі, як попередньо й передбачалося, пароплав "Царица" спочатку наблизився до затоки Петра Великого, потім Амурської затоки та бухти "Золотий Ріг" і нарешті пришвартувався до пірсу Владивостоцького порту. Радості українців не було меж. Між іншим, вартість даного переїзду для родини Петра Кречотня склала рівно 472 рублі. Переселенцям несподівано навіть випала нагода трохи перепочити від такої довготривалої й дещо виснажливої мандрівки морем. Бо їм належало ще пройти двотижневий карантин. З цієї метою у Владивостоці на півострові Шкота для прийому прибулих морем переселенців заздалегідь за казенний кошт збудували аж ціле селище: 11 літніх бараків, два госпітальних бараки та дві лавки для складів провіанту й інструментів.

Петра Кречотня разом із кількома родинами його земляків направили на поселення в село Борисівку Суйфунівської волості, засновниками якої вони насправді й стали. І робота закипіла з першого дня. Адже треба було спішити до зими обжитися на новому місці.

Труднощі зі зведенням житла та облаштуванням сільського побуту, звісно, були й чималі, навіть незважаючи на те, що більшість дорослих чоловіків виявилися вправними спеціалістами з усіх сільськогосподарських робіт, у тому числі й будівельних. Одночасно доводилося освоювати також нові професії. Багаті на звірину тайга та на рибу тамтешні річки обумовили більш професійний, ніж на Чернігівщині, фаховий ріст мисливців і рибалок, що в свою чергу викликало потребу в фахівцях із вичинки шкіри. Необмежені можливості для вдосконалення з'явилися і в пасічництві.

На умови проживання, як бачимо, жалітися не доводилося. Жаль, рук не на все вистачало. Тож не завжди вони до всього й доходили. Особливо гостро цю потребу відчував Петро Микитович, в родині котрого кожна пара рук була на вагу золота. Ще й Ісака несподівано підкинув йому сюрприз. Хоч батько так розраховував на синову зятість у роботі. А все пояснювалося досить просто. Ісакові вже давно не подобалася беззаперечна покора старшим, яка традиційно була прийнята і панувала в родині Кречотнів. Тим паче, якщо вони були неправі. Особливо його взаємовідносини загострилися з братом Євстахієм, котрий на 4,5 роки був старшим за Ісака. Ще й батько постійно його підтримував, жартома пояснюючи це тим, що Євстахій-кріпак, оскільки народився за два роки до відміни кріпосного права. Постійні взаємини з Ганною Лободою неабияк наблизили розв'язання даного сімейного конфлікту. Тепер він мав приєднатися до родини тестя, з якою молодята й перебралися в Барабаш-Леваду, куди за

приписом Управління з переселення було направлено сімейство Авксентія Лободи.

Тож, створивши після поїздки нову групу з шести родин, переселенці невдовзі сюди й перебралися на постійне місце проживання. Так тепер Ісаком Кречотнем із земляками було засноване селище Спаське, яке вже в 1926 році перетворилося на значне місто Спасько-Дальній. Інші переселенці також надійно вкоренилися на далекосхідних землях.

А проте число переселенців з європейської частини Росії на Далекий Схід постійно поповнювалося. Особливо воно багатократно зросло завдяки будівництву та поетапному введенню в експлуатацію Транссибірської залізничної магістралі, що в свою чергу спонукало до скорочення їх поповнення морським шляхом, яке в 1900 році за маршрутом Одеса – Владивосток зовсім зійшло нанівець. Зокрема, число переселенців за 1900–1903 рр. сягнуло майже 40 тисяч, тобто більше, ніж за 10 попередніх років. З 1909 року Транссибірська магістраль стала двоколіною, а після закінчення в 1916 році будівництва її Амурської ділянки нарешті було відкрито наскрізне залізничне сполучення від Челябінська до Владивостока. Все це зумовлювало невпинний, до того ж, навидовижу разючий приріст місцевого населення. Так, на кінець XIX століття в 108 населених пунктах Приморського краю проживало всього лише 52,5 тисяч чоловік. Із них біля 4 тисяч – ті, що перебували в засланні, майже 10 тисяч – демобілізовані військові, а решта – переселенці, завезені в основному пароплавами з Одеси, 77 відсотків котрих склали вихідці з Чернігівської, Полтавської та Харківської губерній. Тоді як впродовж 1906–1912 років до Сибіру та на Далекий Схід переселилося понад 7 мільйонів селян, третину яких склали вихідці з Чернігівської та Полтавської губерній, де на душу населення припадало найменше землі. Неодмінно варто зазначити, що такий надзвичайно бурхливий хвилі переселення неабияк сприяло

проведення у вище зазначений період Столипінської аграрної реформи.

Для повальної більшості переселенців та їх родин спочатку доля дійсно виявилася набагато кращою, ніж була до того. Але рай, як відомо, теж не буває вічним. І край йому поклав більшовицький переворот 25 жовтня (за старим стилем) 1917 року в Петербурзі, який все в тодішній імперській Росії поставив на голову сторчма. До числа мимовільних потерпілих безумовно попала й родина Кречотнів.

Щоб уповні збагнути всю абсурдність і безум тієї людської веремії та вакханалії на всіх рівнях і в державних масштабах принагідно варто вдатися бодай до одного прикладу з життя вже згадуваних героїв даної повісті. До колективізації син Петра Кречотня Євстахій Петрович непогано хазяйнував і вважався середняком. Адже мав 20 десятин землі, 2 плуги, 15 коней, 10 волів, 7 корів, 7 свиней, а ще на паях зі сватами Комісаренками тримав млин та олійницю. В 1931 році його спільно з сином Варфоломієм розкуркулили з конфіскацією майна та виселенням їх в інші місця проживання. Євстахій Петрович із дружиною Єфросинією Григорівною так і загинули безслідно десь на рудниках у Красноярському краї. Розкуркулили й свата Григорія Комісаренка, котрого з родиною вислали на поселення в Зейські копальні. Донька Євстахія Петровича Марія, котра працювала вчителькою, тільки тому unikла їхньої участі, що на той час перебувала уже в розлученні з сином старшого Комісаренка, теж Григорієм. Але від своєї долі, як мовиться, не втечеш. Бо і на поселенні Григорій Григорович залишився непокірною оборотистою людиною. Спочатку він завербувався спеціалістом для робіт у копальнях на місі Чуркіна (крайня північ Якутії), звідки невдовзі дав тягу і з компанією відчайдуш виїхав у китайське місто Мукден. Правда, перед від'їздом він усе таки ще раз навідався в село Борисівку, де мав зустріч зі своєю колишньою дружиною, яку настійно агітував на виїзд спільно з ним

за кордон. Не отримавши згоди, подався в далекі мандри самостійно. Проте надто пильні односельці відразу донесли про цей його візит куди і кому потрібно, тобто в НКВД. Як наслідок, відразу були заарештовані й трибунально засуджені Марія Євстахіївна та її сестри Ірина і Фекла, а також племінник Василь Варфоломійович. Усі три сестри в 1932 році отримали по три роки виправно-трудових таборів із конфіскацією майна й неодмінним виселенням в інші місця поселення. Марії випало відбувати покарання на артемівських шахтах. Племінник Василь за ці ж "зв'язки з білою бандою" вже аж у 1937 році був засуджений на 8 років ВТТ із виселенням у місто Норільськ, в якому два десятиліття відпрацював слюсарем-механіком на шахті. Тож до 1940 року в селі Борисівка не залишилося жодної особи з роду Кречотнів.

При читанні книги не покидало відчуття, що її автор Сергій Кречотень не лише об'їздив та обходив чимало місць на Далекому Сході, а й особисто був свідком багатьох подій у житті явлених ним героїв. Насправді ж він ніколи не бував у тих краях. З героями, тим паче родичами, особисто теж не мав можливості познайомитися. Потрібні ж для своєї історичної розвідки матеріали добував насамперед шляхом активного листування з ними, завдяки письмовим зверненням до архівів та інтернетівським зв'язкам з добровільними далекосхідними кореспондентами, які йому постійно забезпечували рідні син Юрій і донька Олександра. Взнявши розповіді про одну з гілок власного роду, Сергій Якович несподівано щедро проілюстрував історичними документами та фотографіями з сімейних альбомів трагічну сторінку української мінувшини, коли наші єдинокровні брати й сестри в пошуках кращої долі мусили свідомо назавжди позбавити себе Батьківщини. В спадок же їм та їхнім нащадкам залишилася хіба що пам'ять про неї, оспівану в піснях Україну.

Олексій МИКИТЕНКО,
письменник

Зізнаймося, поклавши руку на серце: рідко ми звертаємо увагу на листи, які публікуються в повних зібраннях творів класиків. А вони варті пильної уваги. Особисто я у цьому переконувався не раз...

Максим Рильський авторі цих рядків назавжди запов у серце не лише збірками "Слово про рідну матір", "Мандрівка в молодість", "Троянди й виноград", книжкою нарисів "Вечірні розмови", а й видрукуним під 910-им числом листом із останнього тому його академічного двадцятитомника. Лист той, адресований М. І. Кушніренкові, написаний 26 квітня 1964 року в Києві.

Принагідно не можу не зауважити, що останній із опублікованих листів був 938-им і написаний Максимом Тадеювичем 11 червня того ж року. 24 липня 1964 його автор відійшов у вічність.

Але перечитаймо лист:

"Дорогий Михайле!

Хочеться мені сказати Вам добре слово. Мені здається, що у вас є та риса, яку колись називали "іскрою божою". У Вас є думки, є любов до слова, любов до людини й природи, є нахил (поки що не дуже розвинений) по-своєму бачити... світ. Ви скажіть, що мало де бували, мало їздили... Здається мені – інколи люди перебільшують значення отого "їздити". У мене був дядько, учасник іще російсько-турецької війни, який, однак, нічого цікавого не міг про ту війну розповісти. Про турків, наприклад, він тільки якось зауважив із подивом у голосі: "А турки співають!" Знав я людей, які об'їздили мало не весь світ – і, по суті, нічого не побачили. А от Лев Толстой майже все життя прожив у Ясній Полянці – а духовними очима бачив цілий світ!

Звичайно, подорожувати, спостерігати життя у всіх його проявах – річ прекрасна для письменника. Однак ми часто не помічаємо, які цікаві речі оточують нас у повсякденному житті. Ви, приміром, живете у Менському (недавно ще Сосницькому) районі – який це чудовий закуток землі! Він навіяв Довженкові його геніальну "Захаровану Десну", але я переконаний, що тамтешня природа і тамтешні люди – невичерпне джерело для художника,

зокрема для художника слова! Та й у кожній країні світу для спостережливого ока відбувається цілий світ...

...Важко було б мені підказати Вам теми для віршів чи дати рецепт, як ті теми оспівувати. Та загалом, гадаю, Ви стоїте на вірній дорозі. Я повертаю Вам Ваш зошит із своїми здебільшого дріб'язковими зауваженнями. Подеку-

Місце народження майбутнього поета – Максаківський хутір у Менському районі Чернігівщини. Але в біографічній довідці, вміщеній у збірці, місцем народження значиться село Червоні Луки. Нова назва з'явилася на мапі області в середині 50-х років минулого століття. Зараз – це просто Луки, в яких досі стоїть хата його

батьків. Її він періодично відвідував з двома братами. У грудні 2017 невблаганна доля забрала в хати одного з її господарів, який так і не встиг завершити роботу над своєю другою поетичною збіркою...

Усі, хто знав Михайла Кушніренка, підкреслювали його "повільність, що іноді межує з лінькуватістю" (С. Реп'ях), але ніхто не міг хоча б подумки закинути йому поспішність, з якою деякі шукачі звань і титулів намагаються оприлюднювати свої недолугі творіння. Знаю, що останні із листа класика чи зустрічі з іншим класиком (Михайлові випало під час семінару початківців у Ірпені 1966 року мати коротку розмову з Павлом Тичиною) "надували" б собі імідж.

Але ми – не про тих, хто набиває собі ціну. Ми – про Михайла Кушніренка. Про того, що ніколи не забував прийти на зібрання любителів красного письменства, щоб послухати інших і часом сказати кілька своїх слів. Опубліковані світліни тому свідки.

З благословенням КЛАСИКА

ди я не витерпів і понаписував у місцях, які мені сподобались, "добре" або "+". Але працювати Вам ще треба багато і наполегливо..."

Може, оте "працювати багато і наполегливо" не давало Михайлові виносити на суд читачів скороспілі рядки. Свою першу і, на жаль, останню прижиттєву збірку "Не дай забути", випущену під псевдонімом Костянтин Миліч, він оприлюднив лише 2003 року, тобто за рік до свого шістдесятиріччя.

Олександр ОЛІЙНИК,
м. Чернігів

КОРІННЯ РОДУ

Перегортаю подумки сторінки життя. Особливо коли почую про якісь нові реформи в українській освіті. Тоді перед очима постають обличчя тих, із ким довелося ділити всі випробування часу, особливо в студентські літа. А ще згадується особливий родинний дух, що панував серед моїх однолітків і допомагав долати всі злигодні, які випали на долю дітей війни. Ми зібралися в ушлявленому Гоголівському вузі з багатьох куточків Чернігівщини. В когось були заможні батьки, хтось залишився сиротою. Але всі ми думали не про тепле місце в суспільстві, не про мільйонні статки – на той час про різних олігархів і чутки не було, бо весь народ вийшов із страшної війни, голодухи та соціального приниження. Ми думали про те, з якими знаннями прийдемо до школярів, що подаруємо дітям як найвищий духовний спадок. Доношуючи невибагливу сукню до латок, ми мріяли не про участь у модельних ристалищах, а про те, як зробити народ щасливим.

Роки навчання в Ніжинському інституті назавжди закарбувалися в пам'яті. Мені пощастило займатися філологією, знайомитися з літературою світу. А як звучали наші голоси в знаменитому хорі, яким керував неповторний маестро Віктор Іконник! Якими неповторними були засиджування допізна в читальному залі! І головне – ми вірили в майбутнє, готувалися підставити своє молоде плече тим, кому дорога була рідна освіта, ми знали, що матимемо улюблену роботу й гідний соціальний захист. І не помилилися. З нашого випуску 1963 року ніхто, здається, не зламався, не зрадив призначенню. Хоч ішли ми до знань через неймовірні труднощі.

Тому хотілося б послатися на приклад бодай однієї з подруг, яка вже, на жаль, відійшла в кращі світи. Маю на увазі улюбленицю нашого курсу Людмилу Петій. Її велика душа відбилася в одному з останніх листів, уривки з якого хотілося б запропонувати читачам мого улюбленого "Отчого поругу", який я давно передплачую.

"Аж не віриться, що пройшло цілих 50. У ці дні дивлюся на твоє фото, де ти молода, красива. Усе життя моє було важким. Дитинство пройшло у бідності. Взимку у хаті вода замерзала. Ми всі тулилися на печі. А мама, вчителька, зошити перевіряла на табуретці при каганчику на печі, бо у Кладьківці до 1961 року не було ні радіо, ні світла. А потім – нас троє студентів. Мені на першому курсі не дали гуртожитку, бо я за тата одержувала пенсію аж 18 карбованців. За квартиру платила 15 карбованців. Зі мною жила сестра Ніна. Вона навчалася на

підготовчому відділенні. Щоб було де жити, вона в хазяйки, де ми проживали, варила їсти, прибирала, допомагала їй шити ваянки. Я теж шила. Тому на першому курсі ніколи було вчитися, треба було виживати. Наш брат

у той час закінчував Київський медінститут імені Богомольця і працював санітаром у психлікарні.

У особистому житті, спасибі Всевишньому, я була щаслива. Але мій чоловік був не з багатіїв. Він працював у в/частині. Був завідувачим складу, де зберігалися танки, гармати, але мав зарплату, коли одружилися, 90 карбованців. Він не був військовий, а просто службовець. Щоб якимось прожити,

косив сіно на території в/ч, продавав, ось так ми й вижили. Та не тільки вижили, а й будинок збудували, машину купили. Він усе робив сам: і хату, і сарай, і погріб. Щодня його згаду. Царство небесне йому, земля пухом. Удвох ми прожили красиво, гарних виховали дітей. Батьки його приїхали в Ніжин у 1947 році, вони були репресовані в 1933 році. Жили аж у Свердловську. Свекор був майстром на всі руки. Сам зробив із глини і соломи хату, де живе зараз мій менший син – кандидат наук. Отже, у нас із чоловіком як у пісні: "Який їхав, таку й зустрів"...

Додам до її сповіді, що другий син Муквичів нині очолює в Ніжині драматичний театр ім. М. Коцюбинського. Отож, моя подруга живе нині і в своїх дітях. І це ще одне підтвердження істини: дорогу здолає мужній. А без цієї риси наше покоління не могло б вийти в люди, бо рід наш має міцне живуче коріння.

Відпрацювавши багато літ у Харкові, я не могла не повернутися до рідної Ічні, де не всихає моє коріння. Через вашу газету досить добре знаю, чим живе наше славне Чернігівське земляцтво. І здається мені, що саме в ньому найбільшою силою є чуття великого роду, що живиться історичною пам'яттю про найріднішу Сіверську землю. І коли в черговий раз до нашої Ічні навідується столичні земляки на чолі з невтомним добротвором Миколою Вошецьким, я теж наповнююся гордістю за те, що в Україні є такі люди.

Діна САМОЙЛЕНКО,
вчитель-пенсіонер

Відgrimіло свято зимової олімпіади в Кореї. Згас олімпійський вогонь. Але олімпійський девіз: *citius, altius, fortius* продовжує запалювати і надихати.

Одна, зате золота... Золота, але єдина... У вустах оптиміста і песиміста цей олімпійський факт звучить по-різному. "Малувати буде", – сказав би незабутній Печкін. Та, як кажуть, і на тому спасибі. Із зимових олімпіад в Солт-Лейк-Сіті та Ванкувері українці не привозили жодної медалі.

"Україна – не зимова країна", – виправдовується наш міністр спорту. Авжеж, Німеччина, Нідерланди, Швейцарія, Італія, Чехія – зимові, а Україна – не зимова.

Через нашу "незимовість" українці продовжують завойовувати олімпійські нагороди для США, Німеччини, Білорусі тощо.

Проте і це єдине золото Пхьончхана

таки врятувало репутацію спортивного міністра. З Олександром Абраменком після переможного стрибка він обнімався і фотографувався кілька хвилин. Хоча цій події він сприяв не більше, ніж я – польоту ракети Ілона Маска на Марс.

В олімпійському русі треба таки щось змінювати. Може, нам слід мати двох міністрів спорту: одного літнього і одного зимнього. В ефек-

тивності інновації я, правда, не впевнений. У нас скільки реформи не проводь – ситуація тільки погіршується.

Гадаю, що домагатися змін треба

за хокей, фрістайл чи стрибки з трампліна.

На олімпіаді в Кореї якісь "креативники" вже запропонували розширити перелік олімпійських дисциплін за рахунок зимового волейболу (той же пляжний, тільки на снігу). Мовляв, це буде пропагувати популярну гру протягом усього року. Тож, може, нам спробувати проштовхнути в "олімпійці", скажімо, зимній футбол, зимній гандбол, зимній баскетбол. Здається, тоді наші шанси на олімпійські здобутки зростуть.

Цікавим був би і такий вид, як боротьба сумо в кожухах. Правда, для українців він підходить мало: щоб відгодувати одного такого спортсмена (при наших цінах на харчі) не вистачить бюджету Національного олімпійського комітету.

Заради перемоги, може, слід нарешті згадати і про випробуваний національний допінг – сало. Поки він ще не заборонений (тільки потайки, бо ідею можуть поцупити поляки: у них сало вже дешевше, ніж у нас).

Світ шанує олімпійські заклики: швидше, вище, сильніше! А нас задовольняє наше: "маємо те, що маємо"...

Валерій ДЕМЧЕНКО

Постолімпіадний СИНДРОМ

не всередині країни, а на міжнародному рівні. Нам слід просувати нові олімпійські види спорту, де б ми були фаворитами. Добились же кмітливі чиновники окремих національних олімпійських комітетів, щоб керлінг став олімпійським видом спорту. Енергозатратність виду – не більша, ніж у гравців у доміно. Видовищність – ще менша. Проте, медаль за керлінг така ж як

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ
Засновник: товариство
"Чернігівське земляцтво"
в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія КВ №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, В.І. Авдеєнко, Л.Н. Горлач (Коваленко), А.Л. Курданов, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орехович, Ю.А. Русанов, М.М. Ткач, В.В. Пушкар'єв, В.Є. Устименко, М.І. Халимоненко.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**. Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город". Тираж 1000.